

چالش‌ها و هزینه‌های مالی توسعه زنجیره مرغ آرین

انديشكده اقتصاد مقاومتی |

گروه کشاورزی |

اسفند ماه ۱۴۰۳

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در خصوص این گزارش و همچنین سایر فعالیت‌های اندیشکده، مطرح کنند.

چالش‌ها و هزینه‌های مالی توسعه زنجیره مرغ آرین

کشاورزی	گروه موضوعی:
پژوهشی	نوع گزارش:
۱۴۰۳/۱۲/۲۴	شناسه:
۱۴۰۳/۱۲/۱۵	تاریخ انتشار:
محمد علی ارفعی	تهیه و تدوین:
مهدی سروی	مدیر مطالعه:
محمد قائدامینی	ناظر علمی:
مهدی خداوردی	اظهار نظر کننده:

خلاصه مدیریتی

یکی از چالش‌هایی که همواره تداوم تولید گوشت مرغ در ایران را تهدید می‌کند، مسئله تامین به موقع، کافی و با کیفیت مواد اولیه یا نهاده‌های پایه این صنعت بخصوص جوجه یکروزه است. توسعه نژادی و عرضه عمده سویه‌های مرغ گوشتی ایران و جهان در انحصار دو شرکت آویاژن و کاب است که از طریق صادرات جوجه اجداد، زنجیره تامین گوشت مرغ را در اختیار دارند؛ لذا در صورت تشدید تحریم‌ها، هر دو شرکت می‌توانند صادرات جوجه اجداد به ایران را متوقف کنند. به همین منظور توسعه و استفاده از ظرفیت‌های داخلی نظیر مرغ لاین آرین می‌تواند تاب آوری زنجیره تولید مرغ گوشتی کشور را با وجود تحریم افزایش داده و به نقطه قوت کشور نیز تبدیل کند.

طی سال‌های گذشته اقدامات متعددی برای احیاء و ارتقای مرغ لاین آرین از سوی دولت صورت گرفته اما به دلیل اجرای سیاست‌های غیرمتمرکز، نتیجه چندان مثبتی برای بهبود شرایط این سویه به دست نیامده است. بررسی نظرات کارشناسان، ساختار صنعت طیور و تجربیات جهانی نشان می‌دهد توسعه مرغ آرین در قالب «ایجاد زنجیره یکپارچه از لاین تا بازار» امکان پذیر است و دولت نیز باید تمام سیاست‌های حمایتی خود را معطوف به این زنجیره نماید تا به اهداف مدنظر برسد.

طبق قانون برنامه هفتم پیشرفت، دولت باید به نحوی اقدام نماید که سهم گوشت مرغ آرین در پایان اجرای این برنامه حداقل ۲۰ درصد باشد. در این گزارش، چالش‌ها و هزینه‌های مالی توسعه زنجیره مرغ آرین به منظور تحقق هدف‌گذاری صورت گرفته در قانون برنامه هفتم پیشرفت مطابق با الگوی پیشنهادی بررسی شده است.

در حال حاضر با توجه به وضعیت سرانه مصرف و میزان کل تولید گوشت مرغ در کشور، چنانچه ۲۰ درصد سهم بازار به تولید مرغ آرین اختصاص یابد نیاز به ۵۴۰ هزار تن گوشت مرغ و ۷۴۰ هزار تن مرغ زنده آرین است. این میزان تولید مستلزم پرورش ۳۲۵ میلیون قطعه جوجه گوشتی و تأمین ۳ میلیون قطعه مرغ مادر و ۶۹ هزار قطعه مرغ اجداد در طول سال است.

به منظور توسعه زنجیره مرغ آرین، دو مسیر «مالکیتی» و «مشارکتی» وجود دارد. در توسعه مالکیتی، متولی زنجیره مرغ آرین با خرید یا احداث واحدهای مرغداری و سایر حلقات زنجیره، اقدام به تولید و عرضه مرغ گوشتی به بازار می‌نماید. در توسعه مشارکتی نیز متولی زنجیره مرغ آرین از طریق تولید قراردادی با حلقات مختلف زنجیره، در نهایت گوشت مرغ هدفگذاری شده را تامین می‌کند.

در بررسی صورت گرفته برای محاسبه هزینه‌های توسعه مالکیتی زنجیره مرغ آرین، هزینه‌های احداث و سرمایه در گردش هر ۴ حلقه اصلی (مرغداری، مرغ مادری، کارخانه خوراک و کشتارگاه) در مهر ۱۴۰۳ به شرح زیر و مطابق جدول ۱ برآورد شد:

- احداث واحدهای مرغداری با ظرفیت ۳۲۵ میلیون قطعه جوجه‌ریزی در سال نیاز به ۳۹.۶ همت سرمایه‌گذاری و نیز ۲۹ همت سرمایه در گردش سالانه و ۵.۸ همت در هر دوره دارد.

- تأمین ۳ میلیون قطعه مرغ مادر نیاز به ۸.۸ همت جهت ساخت واحدهای مرغ مادر و ۴.۶ همت سرمایه در گردش دارد.
- کشتار ۷۴۰ هزار تن مرغ زنده نیاز به ۴.۱ همت سرمایه‌گذاری در جهت احداث کشتارگاه‌ها و ۱.۳ همت سرمایه در گردش سالانه دارد.
- تولید ۱.۲۷ میلیون تن دان مورد نیاز مرغ آرین نیاز به ۲.۷۵ همت سرمایه‌گذاری جهت احداث کارخانه‌های تولید دان و ۱۹.۵۳ همت سرمایه در گردش سالانه دارد.

جدول ۱. سرمایه در گردش و هزینه‌های احداث ۴ حلقه اصلی زنجیره تولید مرغ گوشتی آرین

حلقه تولید	هزینه‌های احداث (میلیارد تومان)	سرمایه در گردش (میلیارد تومان)
مزارع پرورش جوجه‌گوشتی	۳۹۶۰۰	۲۹۰۰۰
مزارع مرغ مادر	۸۸۰۰	۴۶۰۰
کشتارگاه‌ها	۴۱۰۰	۱۳۰۰
کارخانه‌های تولید دان	۲۷۵۰	۱۹۵۳۰

در شرایطی که همه واحدهای مرغ گوشتی به صورت مالکیتی احداث شوند حدوداً ۴۵ همت سرمایه موردنیاز است و چنانچه مدل قراردادی انتخاب شود، این رقم به ۵ همت کاهش می‌یابد. برای حلقه مرغ مادر نیز هزینه توسعه مالکیتی به صورت تقریبی ۱۳.۵ همت و هزینه تولید قراردادی ۳ همت برآورد شده است. بنابراین با مقایسه هزینه‌های تولید در دو حالت مالکیتی و قراردادی مشخص است شیوه تولید قراردادی هزینه کمتری نسبت به شیوه مالکیتی دارد؛ اما مواردی نظیر نبود زیر ساخت‌های حقوقی کافی، آشنا نبودن مرغداران با سازکار تولید قراردادی و نوسانات قیمتی از موانع اصلی عدم توسعه این روش تولید است که اصلاح آن باید در دستور کار قرار گیرد.

علاوه بر این موارد، مقایسه عملکرد فنی و اقتصادی تولید سویه آرین با سویه وارداتی راس (سویه رایج در بازار) نشان دهنده اختلاف جدی در پرورش این دو سویه است. مطابق جدول ۱ در آذر ۱۴۰۳ هزینه‌ی تولید هر کیلوگرم لاشه مرغ آرین ۷۲,۳۰۰ تومان و برای راس ۶۲,۶۰۰ تومان است. این اختلاف ۱۵ درصدی سالانه حدود ۵ همت برای تولیدکنندگان مرغ آرین عدم‌النفع دارد و باید به نحوی برای تولیدکنندگان مرغ آرین در قالب سیاست‌های مختلف توسط دولت جبران شود تا تولید این مرغ به صرفه باشد.

جدول ۲. مقایسه هزینه‌های تمام شده آرین و راس

محصول	هزینه تمام شده راس (تومان)	هزینه تمام شده آرین (تومان)	قیمت مصوب
هزینه تمام شده هر قطعه جوجه یک روزه	۱۸۵۹۵	۱۹۳۸۰	*
هر کیلوگرم مرغ زنده	۴۵۴۹۶	۵۰۹۵۲	۶۰۰۰۰
هر کیلوگرم لاشه مرغ	۶۲۶۴۹	۷۲۲۶۸	۹۰۰۰۰

البته در الگوی مدیریت یکپارچه زنجیره آرین از لاین تا بازار، طبق یک برنامه مشخص، بهبود عملکردی در این سویه نیز حاصل خواهد شد و این اختلاف به مرور زمان از بین می‌رود.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۶
فصل ۱. برآورد هزینه‌های توسعه زنجیره و قیمت تمام شده آرین.....	۷
۱-۱- برآورد میزان گوشت مرغ آرین در صورت اجرای کامل برنامه هفتم توسعه.....	۸
۱-۱-۱- برآورد میزان جوجه گوشتی.....	۸
۱-۱-۲- برآورد میزان مرغ مادر.....	۸
۱-۱-۳- برآورد میزان مرغ اجداد.....	۹
۲-۱- برآورد هزینه‌های توسعه حلقات تولید مرغ آرین.....	۹
۱-۲-۱- هزینه توسعه حلقه جوجه گوشتی.....	۹
۲-۲-۱- هزینه توسعه حلقه مادری.....	۱۰
۳-۲-۱- هزینه توسعه حلقه کشتارگاه.....	۱۱
۴-۲-۱- هزینه توسعه حلقه کارخانه دان.....	۱۲
۳-۱- مقایسه هزینه‌های تولید مالکیتی و قراردادی در حلقات مادری و جوجه گوشتی.....	۱۴
۴-۱- مقایسه هزینه تمام شده تولید مرغ آرین و راس در زنجیره.....	۱۴
۵-۱- محاسبه مصارف ارزی در صورت واردات گوشت مرغ.....	۱۵
فصل ۲. چالش‌های شرکت‌های زنجیره‌ای جهت مشارکت در زنجیره آرین.....	۱۷
۱-۲- عدم اعتماد به پایداری سیاست‌های حمایتی دولت و نبود انگیزه‌های مالی جذاب.....	۱۷
۲-۲- هزینه‌های بالای تولید و مشکلات بازاریابی آرین.....	۱۷
۳-۲- نبود زیرساخت‌های تولید قراردادی و فرهنگ مشارکت در کنسرسیوم آرین.....	۱۷
۴-۲- فقدان آموزش و آگاهی بخشی در مورد مرغ آرین.....	۱۸
۵-۲- ریسک بالای شراکت به دلیل نگرانی از بیماری‌های آرین.....	۱۸
۶-۲- بی‌اعتمادی شرکت‌های خصوصی به مدیریت شرکت متولی زنجیره آرین در فعالیت اقتصادی، تحقیق و توسعه.....	۱۸
جمع‌بندی.....	۱۹
منابع.....	۲۰

فهرست جداول

- جدول ۱. سرمایه در گردش و هزینه‌های احداث ۴ حلقه اصلی زنجیره تولید مرغ گوشتی آرین..... ۳
- جدول ۲. مقایسه هزینه‌های تمام شده آرین و راس..... ۳
- جدول ۳. محاسبات مربوط به جوجه گوشتی آرین در صورت داشتن ۲۰ درصد سهم بازار..... ۸
- جدول ۴. محاسبات مربوط به مرغ مادر آرین در صورت داشتن ۲۰ درصد سهم بازار..... ۸
- جدول ۵. محاسبات مربوط به مرغ اجداد آرین در صورت داشتن ۲۰ درصد سهم بازار..... ۹
- جدول ۶. هزینه‌های ثابت احداث یک واحد مرغداری با ظرفیت ۶۰۰ هزار قطعه در هر دوره..... ۹
- جدول ۷. هزینه‌های متغیر احداث یک واحد مرغداری با ظرفیت ۶۰۰ هزار قطعه در هر دوره..... ۱۰
- جدول ۸. هزینه‌های ثابت احداث یک واحد مرغ مادر با ظرفیت ۳۳۷۵۰ قطعه در هر دوره..... ۱۰
- جدول ۹. هزینه‌های متغیر احداث یک واحد مرغ مادر با ظرفیت ۳۳۷۵۰ قطعه در هر دوره..... ۱۱
- جدول ۱۰. هزینه‌های ثابت احداث یک واحد کشتارگاه با ظرفیت کشتار ۳۰ هزار تن در سال..... ۱۱
- جدول ۱۱. هزینه‌های متغیر احداث یک واحد کشتارگاه با ظرفیت کشتار ۳۰ هزار تن در سال..... ۱۲
- جدول ۱۲. هزینه‌های ثابت احداث یک واحد کارخانه تولید دان با ظرفیت ۶۰ هزار تن در سال..... ۱۲
- جدول ۱۳. هزینه‌های متغیر احداث یک واحد کارخانه تولید دان با ظرفیت ۶۰ هزار تن در سال..... ۱۳
- جدول ۱۴. محاسبات هزینه تمام شده تولید دان..... ۱۳
- جدول ۱۵. مقایسه هزینه‌های حالت قراردادی و مالکیتی تولید گوشت مرغ آرین با ۲۰ درصد سهم بازار در یک دوره..... ۱۴
- جدول ۱۶. مقایسه هزینه‌های حالت قراردادی و مالکیتی مرغ مادری با ۲۰ درصد سهم بازار در یک دوره..... ۱۴
- جدول ۱۷. متغیرهای اثرگذار در مقایسه هزینه تمام شده تولید گوشت مرغ از سویه راس و آرین..... ۱۵
- جدول ۱۸. مقایسه هزینه تمام شده جوجه یکروزه، مرغ زنده و گوشت مرغ در دو سه راس و آرین..... ۱۵
- جدول ۱۹. مقدار و ارزش واردات تخم مرغ نطفه‌دار، جوجه یکروزه و گوشت مرغ در سال ۱۴۰۲..... ۱۶

فهرست اشکال

- شکل ۱. زنجیره تولید گوشت مرغ..... ۷